

Vergaderjaar 2003–2004

29 213

Intergouvernementele Conferentie (IGC)

Nr. 6

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 2 december 2003

De vaste commissies voor Buitenlandse Zaken¹ en voor Europese Zaken² hebben op 13 november 2003 overleg gevoerd met de heer De Hoop Scheffer, minister van Buitenlandse Zaken, en de heer Nicolai, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, over:

- **verslagen van de zittingen van de IGC (21 501-20, nr. 227);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 31 oktober 2003 ten geleide van het antwoord van de Benelux op de IGC-questionnaires over de Wetgevende Raad, de Raadsformaties en het voorzitterschap van de Raad (EU-03-208);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 3 november 2003 ten geleide van de brief van de regering aan het Italiaanse Voorzitterschap inzake de niet-institutionele onderwerpen die zij in het kader van de IGC aan de orde willen stellen (BuZa-03-362);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 11 november 2003 ten geleide van het antwoord van de Benelux op de IGC-questionnaires over de samenstelling van de Europese Commissie en over de Europese minister van Buitenlandse Zaken.**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

¹ Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), Rijpstra (VVD), Dijkma (PvdA), De Haan (CDA), voorzitter, Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Eurlings (CDA), Wilders (VVD), Van Baalen (VVD), Van As (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Dijk (CDA), Fierens (PvdA), Tjong-A-Ten (PvdA), Eijnsink (PvdA), Brinkel (CDA) en Szabó (VVD).

Plv. leden: Oplaat (VVD), Snijder-Hazelhoff (VVD), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Stuurman (PvdA), Vos (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Sterk (CDA), Hirsi Ali (VVD), Van Miltenburg (VVD), Varela (LPF), Van den Brink (LPF), Haverkamp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Eski (CDA), Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Waalkens (PvdA), Van Winsen (CDA), Geluk (VVD) en Dittrich (D66).

² Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), Van Nieuwenhoven

(PvdA), Dijkma (PvdA), voorzitter, De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Atsma (CDA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), Eurlings (CDA), Waalkens (PvdA), Weekers (VVD), Balemans (VVD), Van Baalen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Van den Brand (GroenLinks), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Dijk (CDA), Nawijn (LPF), ondervoorzitter, Dubbelboer (PvdA), Van der Laan (D66), Brinkel (CDA) en

Szabó (VVD).

Plv. leden: Hirsi Ali (VVD), Duivesteijn (PvdA), Kruijsen (PvdA), Hessels (CDA), Van Heteren (PvdA), Çörüz (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), De Wit (SP), Eijnsink (PvdA), Rouvoet (ChristenUnie), Spies (CDA), Douma (PvdA), Wilders (VVD), Griffith (VVD), Geluk (VVD), Algra (CDA), Vos (GroenLinks), Vergeer (SP), Mastwijk (CDA), Buijs (CDA), Varela (LPF), Fierens (PvdA), Dittrich (D66), Ferrier (CDA) en Dezentjé Hamming (VVD).

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Timmermans** (PvdA) spreekt zijn zorgen uit over de wijze waarop de IGC dreigt te verlopen. Vooral over twee ontwikkelingen maakt hij zich zorgen. In de eerste plaats is dat alles wat buiten de IGC plaatsvindt, maar wat direct invloed heeft op de IGC. Hij vindt het ongehoord dat alles wat in de Conventie is bereikt, in de Ecofin-raad wordt teruggedraaid. De situatie wordt zelfs slechter dan ze daarvoor was. Hij wijst erop dat de Nederlandse regering in de IGC-notities een heel ander standpunt heeft ingenomen, maar dat minister Zalm nu de indruk wekt dit te steunen. In de tweede plaats is de Tweede Kamer tegen een verwijzing naar God in de Europese grondwet. Waarom heeft de minister-president in de Eerste Kamer gezegd dat hij het mandaat van de Tweede Kamer heeft om een verwijzing naar het christendom in de grondwet op te nemen? De heer Timmermans heeft grote moeite met deze manier van omgaan met de Tweede Kamer.

Het uitgangspunt voor de PvdA-fractie is dat de democratische controle in de Europese Unie moet worden vergroot. Mocht dat niet het geval zijn, dan hoeft er ook geen Europese grondwet te komen. Doelen waarnaar de PvdA-fractie streeft, zijn: meer meerderheidsbesluitvorming, een zwaardere rol van het Europees Parlement en een grotere rol van de nationale parlementen. Een ander hoofdpunt is voor de PvdA-fractie de versterking van de Europese Commissie. Het lijkt in eerste instantie een goed idee om voor iedere lidstaat één commissaris met stemrecht te realiseren. Het probleem is alleen dat de grote lidstaten dan twee commissarissen met stemrecht willen, wat tot gevolg zal hebben dat de Commissie uit meer dan 30 leden zal bestaan. Een ander probleem is dat het recht van initiatief van de Commissie dreigt te worden uitgehold. Daar dragen de discussies die in de Ecofin-raad hebben plaatsgevonden en de bijeenkomst van de vijf lidstaten in La Baule in grote mate aan bij.

Ook de heer **Van Dijk** (CDA) maakt zich zorgen over de sfeer in de IGC. Iedereen was buitengewoon ontevreden over het overleg dat vlak voor de top heeft plaatsgevonden en ook tijdens de top was men over het algemeen ontevreden. Hoe is nu de sfeer binnen de IGC? Heeft men het idee dat men er uiteindelijk uitkomt? Hoe zit het met de regie van de Italianen? De heer Van Dijk is er geen voorstander van om de onderhandelingen te vertragen om het proces onder het Nederlandse voorzitterschap af te ronden. Wat vindt de minister van dat idee?

De heer Van Dijk heeft zich verbaasd over de uitkomsten van de Ecofin-raad en over de manier waarop het Italiaanse voorzitterschap daarmee is omgegaan. De visie van de Ecofin-raad was dat het punt van de unanimiteit op het terrein van de meerjarige financiële perspectieven besproken zou moeten worden. Hoewel er op dat moment niet direct werd gesproken over de rol van het Europees Parlement, heeft het Italiaanse voorzitterschap die twee zaken wel gekoppeld. De CDA-fractie is voorstander van unanimiteit op het terrein van de financiële meerjarenperspectieven, maar zij vindt ook dat de bevoegdheden van het Europees Parlement vergroot mogen worden door het onderscheid tussen de verplichte en niet-verplichte uitgaven op te heffen.

Tijdens de laatste top is onder andere gesproken over het groei-initiatief. De verwachting is dat de discussie daarover tijdens de top in december zal worden afgerond. De heer Van Dijk vraagt zich af hoe hij dit moet plaatsen. Hoe moet hiermee worden omgegaan in relatie tot de Lissabon-doelstellingen? Hij verwijst ook naar het rapport van de heer Kok over de gevolgen van de uitbreiding van de EU voor de werkgelegenheid. Het is volgens de heer Van Dijk veel verstandiger om deze elementen in één keer te bespreken tijdens de voorjaarsstop. Is het wel verstandig om deze zaken los van elkaar naar te bespreken? Kunnen de bewindslieden iets zeggen

over de inhoud en de voortgang van het rapport-Kok? Komt daar nog een aparte raad over of wordt dat ook tijdens de komende raad besproken?

De heer **Van Baalen** (VVD) wijst erop dat een grote meerderheid in de Kamer de motie-Van der Laan heeft aangenomen, waarin wordt uitgesproken dat er geen verwijzing naar de joods-christelijke traditie in de Europese grondwet moet worden opgenomen. Kan de minister uitleggen hoe de verklaring van de minister-president in de Eerste Kamer zich verhoudt tot de uitleg die de Tweede Kamer geeft aan de motie-Van der Laan?

De heer Van Baalen roept de regering op vast te houden aan het standpunt dat besluitvorming over de financiële perspectieven bij unanimiteit moet geschieden. Als men er niet uitkomt, valt men terug op de oude perspectieven en dan is de kans groot dat er uiteindelijk eerder minder geld wordt gereserveerd dan meer.

De regering heeft de steun van de VVD-fractie als het gaat om de versterking van de Europese Commissie aangaande het Stabiliteitspact. Het vervelende is alleen dat de Commissie haar rol niet waarmaakt. Wordt in de IGC nog gediscussieerd over de manier waarop de vrijwaringsclausules worden opgenomen in de grondwet?

De heer Van Baalen is geen voorstander van het compromisvoorstel waaraan de Beneluxlanden werken. Hij verwijst daarbij naar de motie waarin de Kamer als haar mening uitspreekt dat er één stemhebbend commissaris per lidstaat moet komen. Hij vindt dat een commissaris altijd een stem moet hebben en dat de grote lidstaten geen twee commissarissen mogen krijgen.

Enige maanden geleden heeft minister Donner een notitie opgesteld over de scheiding tussen Europees strafrecht en nationaal strafrecht. De heer Van Baalen is het eens met de inhoud van die notitie, maar hij vraagt zich af of die notitie onderdeel vormt van de onderhandelingsstrategie van de Nederlandse regering. Wat gebeurt er met de notitie van de heer Donner? Wat doet de regering eraan om die scheiding tussen Europees en nationaal strafrecht te verwezenlijken?

Ook mevrouw **Van der Laan** (D66) maakt zich ernstig zorgen over de inzet van de Nederlandse regering tijdens de IGC. Zij is het niet eens met het regeringsstandpunt om in te zetten op een veto bij de financiële perspectieven. Het is tamelijk kortzichtig om te denken dat het veto het Nederlandse belang dient. De Fransen en de Spanjaarden zullen ook een veto hebben en dat betekent dat hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de structuurfondsen onmogelijk zal worden. Daardoor zal het Nederlandse doel om de kosten te laten dalen niet gehaald worden. Om de kosten in de hand te houden, is het verstandiger om in te zetten op een nettobegrenzer en een maximumpercentage in de grondwet.

Mevrouw Van der Laan is verbijsterd over de inzet van de Nederlandse regering om het instemmingsrecht van het Europees Parlement te vervangen door raadpleging bij de vaststelling van die meerjarenbegroting. Dat staat haaks op het andere Nederlandse doel, namelijk het versterken van de positie van het Europees Parlement. Voor de jaarlijkse begrotingsprocedure schaarde Nederland zich achter het voorstel van het Italiaanse voorzitterschap om het Europees Parlement buitenspel te zetten als de conciliatiecommissie er niet uitkomt als gevolg waarvan wordt ingezet op het laagste bedrag. Mevrouw Van der Laan constateert dat de inzet van de Nederlandse regering aan het veranderen is, terwijl zij daar geen mandaat voor heeft gevraagd van de Tweede Kamer. In de Eerste Kamer heeft staatssecretaris Nicolaï gezegd dat hij er niet blij mee is als vakraden voor IGC gaan spelen, maar ondertussen staat in de brief van de heer Frattini dat unanieme aanbevelingen van vakraden in het IGC-proces geïntroduceerd mogen worden, mits ze van een «semi-technical nature»

zijn. Nu zijn er twee opties. Of de regering heeft minister Zalm terug gefloten. Of de regering ondermijnt de positie van het Europees Parlement. Welke van de twee is het?

In de motie-Van der Laan staat duidelijk dat in de Europese grondwet geen verwijzing mag worden opgenomen naar een specifieke godsdienst. Mevrouw Van der Laan was dan ook verbijsterd over de uitspraak van de minister-president in de Eerste Kamer dat hij het mandaat van de Tweede Kamer had om te verwijzen naar de joods-christelijke traditie. Hoe durft de minister-president dat te beweren? Realiseert de regering zich dat alle energie die op dit punt wordt verspild, niet kan worden ingezet op andere punten? Die andere punten zijn wat de fractie van D66 betreft: één stemgerechtigde commissaris per lidstaat, het afschaffen van het verhuiscircus naar Straatsburg, de versterking van de positie van het Europees Parlement en van de Europese Commissie en de ideeën over de Europese strafrechtelijke ruimte.

De heer **Herben** (LPF) vraagt de staatssecretaris om dieper in te gaan op het aspect van het vetorecht en de nettobegrenzer. Is dat in het Nederlandse belang? Het vetorecht mag natuurlijk niet leiden tot een bevrozing van de huidige situatie met als gevolg dat Nederland nettobetaler blijft. Hoe denkt de regering een verandering ten goede te bewerkstelligen? Er zijn nu vooral praatrondes gehouden. Denkt het kabinet dat die praatrondes voor het eind van het jaar zijn afgerond?

De heer Herben heeft in het pleidooi van de minister-president het behoud van de commissaris met stemrecht gemist. Hoe kan dit ontbreken op zijn prioriteitenlijstje? Betekent het opgeven van de eigen commissaris dat de Europese Commissie werkelijk slagvaardiger kan optreden of betekent dit dat het belang van Nederland minder wordt meegewogen bij de besluitvorming? Hoe groot schat de minister de kans in dat de Nederlandse prioriteiten worden binnengehaald?

Tot slot maakt de heer Herben nog een korte opmerking over de verwijzing naar de joods-christelijke traditie. De LPF-fractie hecht veel waarde aan de verworvenheden van de westerse beschaving, die mede tot stand zijn gekomen dankzij de joods-christelijke en humanistische tradities. Hij stelt voor om de tekst van de preambule zo aan te passen dat slechts wordt verwezen naar het erfgoed van Europa.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) sluit zich aan bij de vragen die zijn gesteld over het besluit van de Ecofin-raad en de rol van minister Zalm daarbij. Welke positie heeft minister Zalm gekozen en wat is zijn inbreng geweest? De besluiten die daar zijn genomen, staan haaks op de inzet van het kabinet. Heeft minister Zalm wel namens het kabinet gesproken? Waarom is hij niet teruggefloten?

Voor de fractie van GroenLinks is het van groot belang dat de besluitvorming in de Europese Unie democratischer wordt, maar zij vraagt zich af of de regering dit standpunt wel uitdraagt.

Het voorstel van de heer Van Aartsen om het proces te vertragen en de onderhandelingen onder Nederlands voorzitterschap af te ronden, kan bij mevrouw Karimi niet op steun rekenen. Wat heeft de regering met dat advies gedaan?

De fractie van GroenLinks heeft er geen behoefte aan om een verwijzing naar God in de grondwet op te nemen, onder andere omdat de moslims in Europa zich daardoor uitgesloten kunnen voelen.

Antwoord van de regering

De **minister** wijst erop dat rekening moet worden gehouden met de onderscheiden verantwoordelijkheden van Kamer en regering. De regering voert in dit proces de onderhandelingen en de Kamer moet de regering afrekenen op het eindresultaat. De Kamer is dus geen onderhandelings-

partner, maar zij kan de regering wel op ieder moment aanspreken. De Kamer mag ervan verzekerd zijn dat de regering altijd uitdraagt wat de wensen van het Nederlandse parlement zijn. Zo wordt in de gesprekken over de samenstelling van de Commissie altijd gezegd dat de meerderheid van het parlement één stemhebbend commissaris per lidstaat wenst. Dat mag de marge voor de regering om daarover te onderhandelen natuurlijk niet tot nul reduceren. De regering moet de ruimte krijgen om over het totale pakket te onderhandelen.

Ook de minister maakt zich zorgen over de manier waarop de IGC verloopt, vooral ook omdat er tijdens de laatste Europese Raad geen enkel resultaat is bereikt. Eind november zal het Italiaanse voorzitterschap met een geconsolideerd document komen. Ter voorbereiding daarvan vindt er op 14 november een gesprek plaats tussen minister-president Balkenende en premier Berlusconi, waarin de minister-president zal benadrukken dat het voor de Nederlandse regering van groot belang is dat zij de Nederlandse prioriteiten kan terugvinden in dat document. Als dat document openbaar is geworden, zal er echt een begin moeten worden gemaakt met de onderhandelingen. De minister zou het buitengewoon onverstandig vinden als Nederland zou proberen om het proces te vertragen tot het moment waarop Nederland voorzitter is. De voorzitter kan zich niet al te geprononceerd uitlaten over bepaalde onderwerpen en kan dus per definitie geen rol van betekenis spelen. De voorzitter heeft juist veel minder of helemaal geen marge. De minister hoopt dan ook van harte dat het Italiaanse document een goede basis zal zijn voor de onderhandelingen. De Nederlandse regering heeft overigens niet als enige haar zorgen uitgesproken. Ook andere landen hebben tijdens de Europese Raad hun bedenkingen kenbaar gemaakt.

Na aanneming van de motie-Van der Laan door een meerderheid van de Tweede Kamer, heeft een aantal debatten plaatsgevonden. Tijdens de algemene beschouwingen in de Eerste Kamer heeft de heer Schuyer van de fractie van D66 gezegd dat hij over dit onderwerp geen messen wilde trekken. Daarop volgde een debat in de Tweede Kamer en tijdens dat debat is de minister-president omstandig ingegaan op dit punt. Hij heeft toen gezegd dat hij daar prudent mee zou omgaan. Hij heeft ook een uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tussen joods-christelijke waarden en de joods-christelijke traditie. Dit werd door geen de aanwezigen tegengesproken en daaruit maakte de minister-president volgens de minister terecht op dat hij het mandaat van de Tweede Kamer had om dat standpunt uit te dragen. Vervolgens vond in de Eerste Kamer een debat plaats over de IGC en tijdens dat debat heeft de minister bijna letterlijk herhaald wat hij in de Tweede Kamer heeft gezegd over de joods-christelijke traditie in relatie tot de formulering van de preambule. De minister zegt toe dat hij de minister-president zal laten weten wat de Tweede Kamer hierover heeft gezegd tijdens dit overleg. De regering weet overigens hoe de Kamer daarover denkt en daarom wordt tijdens de onderhandelingen steeds expliciet aangegeven wat een meerderheid van de Tweede Kamer daarvan vindt.

Ook de minister is ongerust over de bijeenkomst van vijf landen in La Baule, vooral ook omdat er is gesproken over onderwerpen die voor Nederland zeer relevant zijn. Hij heeft niet geprobeerd om het laatste deel van de bijeenkomst bij te wonen, omdat hij vindt dat Nederland vanaf het begin moet kunnen meepraten. De minister vindt coalitievorming door een kleine groep EU-lidstaten een zeer zorgelijke ontwikkeling, vooral als er geen terugkoppeling en informatie-uitwisseling met andere landen plaatsvindt. De Nederlandse regering zal in de komende tijd alles op alles moeten zetten om ervoor te zorgen dat zij in de toekomst wel wordt uitgenodigd voor dit soort bijeenkomsten. De minister erkent dat er in de komende tijd in EU-verband aandacht zal moeten worden besteed aan de positie van de verschillende landen ten opzichte van elkaar in een Unie van 25.

De **staatssecretaris** wijst erop dat de Nederlandse regering altijd de hoogste prioriteit heeft gegeven aan het versterken van het democratische gehalte van de EU. Een van de belangrijkste doelen van de Nederlandse regering in de onderhandelingen over de Conventie is de versterking van de rol van de Europese Commissie en het Europees Parlement. De grootste overwinning die tot nu toe is bereikt, is dat het Parlement over het gehele budget mag oordelen en meebeslissen. Dat is een enorme winst voor de democratie in Europa. Hetzelfde geldt voor het instemmingsrecht van het Europees Parlement bij de financiële perspectieven, dus de meerjarenbegroting.

De Nederlandse regering heeft nooit het standpunt ingenomen dat het Europees Parlement voortaan geen instemmingsrecht meer zou moeten hebben bij de meerjarenbegroting, ook niet in de informele Ecofin-discussie. De staatssecretaris kan zich voorstellen dat de woordvoerders de procedure onduidelijk vinden, maar hij wijst erop dat de oorzaak van de verwarring ligt bij het Italiaanse voorzitterschap. Er is in de informele Ecofin-raad gesproken over unanimiteit bij de financiële perspectieven en over de rol van het Europees Parlement en de Europese Commissie bij begrotingsdiscussies. Dat heeft niet tot formele conclusies geleid, maar wel tot een ambtelijk document, waarin de suggestie wordt gedaan om het in te brengen in de IGC. Het voorzitterschap heeft het gepresenteerd als een inventarisatie van voorstellen die in de informele Ecofin-raad zijn besproken, maar dat lijstje klopt op een aantal punten niet, bijvoorbeeld op het punt van de beperking van het instemmingsrecht van het Europees Parlement. Dat heeft minister Zalm nooit naar voren gebracht. Een conclusie van een vakraad heeft geen status in de onderhandelingen in de IGC. Dat geldt evenzeer voor de Ecofin-raad als voor de andere raden. Alleen als de vakraden unaniem tot een conclusie komen van semi-technische aard zou het voorzitterschap kunnen besluiten om het voorstel in te brengen in de IGC. Dit voorstel heeft overigens geen status gekregen in de IGC. De Ecofin-ministers hebben geen formele conclusies aangenomen over deze rapportage, omdat er geen overeenstemming over was bereikt. De staatssecretaris kan de Kamer geruststellen dat het voorzitterschap heel goed weet wat de Nederlandse positie is. Het standpunt van de Nederlandse regering bij de jaarlijkse begrotingsprocedure is dat het Europees Parlement de bevoegdheid moet krijgen om zich over het totale budget te buigen, maar zij wil voor het noodzakelijke evenwicht tussen de instellingen wel de conciliatieprocedure hanteren. De Nederlandse regering heeft er altijd voor gepleit dat het Europees Parlement en de Raad gelijkwaardig tot overeenstemming moeten komen. De kern van de discussie is dat er veel marge zit tussen de jaarlijkse begroting en de meerjarenbegroting. De staatssecretaris vindt het van belang dat Nederland grip blijft houden op het bedrag dat het afdraagt aan de EU. Het Europees Parlement zou dat bedrag niet moeten kunnen verhogen zonder dat de Raad of de lidstaten daar nog invloed op kunnen uitoefenen. De Nederlandse regering heeft ervoor gekozen om zich in de onderhandelingen in de IGC te concentreren op vier punten en om zodra de kans zich voordoet in te spelen op een aantal andere punten. In het laatste geval maakt de Nederlandse regering ergens pas een hard punt van als zij een kans ziet om haar zin te krijgen. In deze laatste categorie valt een aantal wensen van de Kamer, zoals het punt van het strafrecht. De regering blijft erbij dat er een scherper onderscheid moet komen tussen Europa en Nederland als het gaat om zaken als criminaliteit en recht. Daarom wil zij oppassen met unanimiteit over de hele linie op dit punt, omdat er dan geen goed onderscheid meer te maken is.

De staatssecretaris is het ermee eens dat onderwerpen als het groei-initiatief en het rapport-Kok als het even kan geïntegreerd moeten worden behandeld, mede met het oog op de Lissabon-strategie. De voorstellen van de Europese Commissie worden eerst in de vakraden behandeld. De staatssecretaris is er een voorstander van om deze onderwerpen geza-

menlijk te bespreken tijdens de top in het voorjaar. Mocht er in december al een bespreking plaatsvinden van het rapport-Kok, dan zal dat zeker niet de laatste discussie zijn. Met andere woorden, dan kan het zeker weer ter sprake komen tijdens de top in het voorjaar.

De verkiezing van de voorzitter van de Europese Commissie is een van de vier prioriteiten van de Nederlandse regering, maar om dat te bereiken zal nog veel werk moeten worden verzet. De Nederlandse regering zal elke mogelijkheid aangrijpen om op dat punt een stap vooruit te zetten. Daarover wordt in de eerste plaats overleg gevoerd in Beneluxverband. In de tweede plaats heeft de staatssecretaris contact opgenomen met de Visigrad-groep, een groep toetredende landen waar ook Polen toe behoort.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Haan

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Dijkema

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Oort